

บทที่ 14
เราไม่อาจสัญญา
ว่าจะสามารถคุ้มครองท่าน

ภายในเดือนนั้น ความเสียหายในมรณกรรมของซิสเตอร์โคลทิลด์ อัญญา ก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของความทุกข์เรื่องสงครามโลกด้วย กระทั่งวันที่ 7 ธันวาคม 1941 ตามที่ผู้บันทึกเหตุการณ์ของคณะอัครสุลินผู้หนึ่ง ได้บันทึกว่าผลกระทบที่สำคัญอันเกิดจากความขัดแย้งในยุโรปคือ ความรู้สึกถูกตัดขาด ไม่สามารถติดต่อสื่อสาร และความกังวลใจที่ไม่ได้ข่าวคราวจากครอบครัวที่อยู่ในบริเวณที่เป็นเขตสงคราม อย่างไรก็ตาม วันที่ 7 ธันวาคม ทุกสิ่งก็เปลี่ยนไป

4 ทุ่มครึ่งของคืนวันที่ 7 ธันวาคม (ตามเวลาในประเทศไทย) เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีเป็นทางการที่บ้านพักเพื่อแจ้งว่าญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษแล้ว และขอให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านดินแดนของประเทศไทย แผนยุทธศาสตร์ได้ถูกวางไว้แล้วอย่างรัดกุม เมื่อถูกปฏิเสธ แผนการบุกประเทศไทยของกองทัพญี่ปุ่นก็ดำเนินการทันที ตอนตีสอง ประเทศไทยถูกโจมตีหลายจุดทางอ่าวไทยพอ ๆ กับทางเขมรซึ่งอยู่ทางตะวันออก พร้อมกันนี้มีการโจมตีที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ด้วย คนไทยซึ่งไม่มีอาวุธหรือกำลังรบทางเรือพอ การต่อสู้จึงไร้ผล หลังจากนั้นไม่กี่ชั่วโมงเมื่อการต่อต้านไม่สำเร็จ รัฐบาลไทยจึงขอยอมจำนนโดยมีเงื่อนไขให้ญี่ปุ่นเคารพในเอกราช อธิปไตยและศักดิ์ศรีของประเทศ

กลยุทธ์ทั้งหมดถูกนำออกมาใช้ มีการเดินทัพซึ่งคนไทยไม่รู้ว่าได้เกิดอะไรขึ้น วันที่ 8 ธันวาคม เป็นวันแสดงนิทรรศการประจำปี เป็นงานที่โรงเรียนต่าง ๆ ส่งผลงานของตนมาแสดงทั้งในด้านวิชาการ ด้านศิลปะ ฯลฯ ตอนเช้าคุณแม่ราฟาเอลและซิสเตอร์ซาวิเอร์จัดงานเย็บปักถักร้อยของนักเรียนบรรดากันใหญ่ไปยังสถานที่จัดงานที่สวนสาธารณะเพื่อแสดงผลงานของโรงเรียน ขณะที่กำลังขนของลงจากรถก็มีข่าวที่นำตกใจประกาศทางเครื่องกระจายเสียงว่า ขอยกเลิกงานนิทรรศการครั้งนี้ เพราะอเมริกาได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นแล้ว

พวกซิสเตอร์ช่วยกันขนของกลับใส่รถทันที บอกคนขับให้กลับโรงเรียน คุณแม่ราฟาเอลและซิสเตอร์คนหนึ่งพากันไปสถานกงสุลอเมริกันทันทีเพื่อถามว่าจะทำอย่างไร โดยเฉพาะกับซิสเตอร์ที่เป็นชาวอเมริกัน สถานกงสุลอเมริกันอยู่ในสภาพวุ่นวายสับสน แม้เจ้าหน้าที่อเมริกันรู้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอเมริกากับไทยไม่อยู่ในสภาพที่เป็นมิตรกัน ในเมื่อประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันมิตรกับญี่ปุ่นมากขึ้น แต่อเมริกาก็ไม่ได้เตรียมตัวรับเหตุการณ์นี้ และไม่มีใคร

ทำนายได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป คำตอบที่คุณแม่ราฟาเอลได้รับเป็นคำตอบง่าย ๆ ว่า “เราไม่อาจสัญญาว่าจะสามารถคุ้มครองท่าน จัดการเอาเองตามแต่จะทำได้เกิด”

ที่จริงสถานการณ์เต็มไปด้วยอันตรายเกินกว่าที่คาดไว้ ถ้าคุณแม่ราฟาเอลรอไปอีก 24 ชั่วโมง อาจจะถูกห้ามเข้าเพราะสถานกงสุลอเมริกาถูกปิดล้อมในวันที่ 9 ธันวาคม ทหารญี่ปุ่นทำทางหยิ่งผยองและก้าวไปตั้งกองอยู่ในตัวอาคาร มีทหารเดินยามอยู่ภายนอก ไม่มีวิทยุ ไม่มีหนังสือพิมพ์ ไม่มีผู้ใดได้รับอนุญาตให้เข้าไปได้

แต่มีการคัดค้านทันทีจากกองการต่างประเทศ เพราะความจริงสหรัฐยังไม่ได้ประกาศสงครามกับประเทศไทย แม้ชาวอเมริกันได้รับคำเตือนให้ออกจากประเทศไทยเมื่อปีก่อนเมื่อความเป็นปรปักษ์ต่อชาวตะวันตกอยู่ในขั้นอันตราย ถึงกระนั้นชาวอเมริกันส่วนใหญ่ยังอยู่ทั่วประเทศไทยซึ่งมีจำนวนราว 200 คน ส่วนมากคนเหล่านั้นถูกกักตัวไว้ก่อนนโยบายส่งกลับประเทศจะมีขึ้นในฤดูใบไม้ผลิถัดไป

ชาวคณะอัครสุลินรอฟังข่าวและพยายามเปิดสอนตามปกติ เข้าวันรุ่งขึ้น 9 ธันวาคม ก็ได้เผชิญหน้ากับญี่ปุ่นเป็นครั้งแรก ตอน 8:30 น. ทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งมีล้ามติดตามมาด้วยคนหนึ่งเข้ามา ยึดมาแตร์เดอี ที่ประตูโรงเรียนมีรถจำนวนกว่า 10 คันบรรทุกทหารญี่ปุ่นและอาวุธยุทธภัณฑ์ กำลังรอสัญญาณให้เข้าไปในบริเวณโรงเรียน ญี่ปุ่นไม่ฟังเสียงคำของคุณแม่ราฟาเอล... ให้เวลาซิสเตอร์เตรียมตัว 3 ชั่วโมงเพื่อออกไปจากโรงเรียน คุณแม่ราฟาเอลตกใจมาก แต่ท่านยังมีสติมีเสียงแข็ง กล่าวว่าญี่ปุ่นทำเช่นนั้นไม่ได้ คำคัดค้านของคุณแม่ราฟาเอลได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ไทยและเจ้าหน้าที่จากสถานทูตฝรั่งเศส ซึ่งมาช่วยคุณแม่ค้านว่า ทหารญี่ปุ่นทำเช่นนั้นไม่ได้โดยไม่มีหนังสืออนุมัติจากเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น มาแตร์เดอีอยู่ในความคุ้มครองของฝรั่งเศส เพื่อย้ำเรื่องนี้เจ้าหน้าที่ชาวฝรั่งเศสผู้นั้นได้สั่งให้โรงเรียนซักตรงฝรั่งเศสขึ้นที่เสาธงโรงเรียนเจ้าหน้าที่อ้างว่าสมบัติของฝรั่งเศสจะถือว่าเป็นของดินแดนศัตรูไม่ได้ เพราะรัฐบาลฝรั่งเศสที่วิกซีเวลานั้นร่วมมือกับฝ่ายอักษะ ประเด็นนี้ญี่ปุ่นยอมรับ จึงออกคำสั่งถอนรถบรรทุกทหารออกไป

พวกซิสเตอร์ชนะในรอบแรก แต่มีเหตุการณ์อีกหลายอย่างตามมา อีกหลายชั่วโมง มีทหารคนหนึ่งมาถามถึงสัญชาติของซิสเตอร์ว่ามีเชื้อชาติอเมริกันไหม มีอังกฤษไหม อธิการิณีมีเชื้อชาติใด นี่เป็นการรุกที่ก่อความรบกวนอย่างหนึ่ง

รุ่งขึ้น วันที่ 10 ธันวาคม ผู้บันทึกเหตุการณ์ของโรงเรียนได้บันทึกไว้ว่า “ศัตรูที่รักของเรา กลับไปด้วยกิริยาที่มองดูไม่ค่อนข้างรัก” นายพันทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งที่พูดภาษาฝรั่งเศสได้ดีมากมาแสดงตัว คุณแม่ราฟาเอลต้องอธิบายอีกครั้งว่า มาแตร์เดอีจะถูกยึดไม่ได้ จนกว่าจะมีข้อตกลงทางการทูตระหว่างญี่ปุ่นกับฝรั่งเศสร่วมกัน นายพันคนนั้นคำนับอย่างสุภาพแล้วก็ไป ดูเหมือนว่า ยศนายพันไม่มีเกียรติพอมหาเจรจา วันรุ่งขึ้นก็มีนายพลคนหนึ่งจะมายึดมาแตร์เดอี บอกอย่างชัดเจนว่าตัวเขาเองกับคณะนายทหารจะเข้ามาอยู่ พร้อมกับกองกำลังซึ่งมีจำนวน 800 ถึง 1,000 คนต้องตั้งมั่นในบริเวณนี้ แต่ยศทหารนายพลไม่ทำให้ชาวคณะอัครสุลินขยาดยอม คุณแม่ราฟาเอลตอบนาย

พลคนนั้นว่า ทหารญี่ปุ่นจะยึดที่นี่ได้ต่อเมื่อทางสถานทูตทั้งสองพูดคุยตกลงกันก่อน วันที่ **13** ธันวาคม นายพันคนหนึ่งซึ่งพูดภาษาอังกฤษได้กลับมาอีก แต่ยังสรุปอะไรไม่ได้ ผู้บันทึกเหตุการณ์บันทึกว่า “เขาจากไปพร้อมกับพูดคุยอื่น ๆ ว่า ผมจะกลับมาอีก!”

วันที่ **14** ธันวาคม เป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ที่ญี่ปุ่นบุกประเทศไทย ดูเหมือนเบื้องบนจะมีการตกลงกันให้กองทหารญี่ปุ่นเข้ายึดครองโรงเรียนได้ แต่ให้ละคอนแวนต์ของซิสเตอร์ไว้ ผู้บันทึกเหตุการณ์บันทึกอย่างขุ่นใจว่า “ทหารตั้งพันคนมาอยู่ในที่ของโรงเรียนคงจะเป็นภาพที่ไม่น่าดูเป็นแน่” หลายวันผ่านไป ทหารญี่ปุ่นไม่ได้กลับมาอีก ทั้งที่นายพลคนนั้นตั้งใจว่า “เราต้องเอาโรงเรียนมาแต่ร์เดอี นี่เป็นที่สะดวกสำหรับเรามาก” แต่เมื่อเจรจากันคณะอัครสุลินจึงสามารถเปิดสอนต่อไปได้

หลายสัปดาห์ผ่านไปพร้อมด้วยความกังวล คณะอัครสุลินอยู่อย่างสงบเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่เชียงใหม่ ที่นั่นก็เหมือนกับทางกรุงเทพฯ กำลังเตรียมนิทรรศการประจำปีในวันที่ **8** ธันวาคม เหมือนกัน ซิสเตอร์สตานีสลาส โบชนากได้ฟื้นฟูความจำถึงเหตุการณ์วันนั้น และได้บันทึกไว้ว่า “เช้าวันนั้น เราขึ้นสามล้อ แต่ละคันอัดแน่นด้วยข้าวของที่จะไปแสดงในนิทรรศการ เราไปยังห้องที่เตรียมไว้ให้เรา แล้วเริ่มลงมือจัด เราประหลาดใจที่ไม่เห็นโรงเรียนอื่นมาที่นั่นเลย สักพักหนึ่งเราก็ได้รับข่าวว่า “ขอยกเลิกงานนิทรรศการ ทหารญี่ปุ่นบุกประเทศไทยแล้ว! เราอยู่ในภาวะสงคราม”

ในไม่ช้า ซิสเตอร์ที่เชียงใหม่ก็ได้ทราบว่า ญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับสหรัฐและอังกฤษแล้ว ผู้ที่มีสัญชาติอังกฤษ อเมริกาและฮอลันดา ได้รับคำแนะนำให้ออกจากประเทศไทยทันทีเกือบจะทันทีทันใด สถานกงสุลอังกฤษถูกทิ้ง โรงเรียนและโรงพยาบาลภายใต้ความอำนวยการของคณะเพรสไบทีเรียนชาวอเมริกันถูกปิด คนเหล่านั้นหนีไปทางเชียงราย สามารถเข้าไปในประเทศพม่าซึ่งเป็นดินแดนอยู่ในปกครองของอังกฤษ วันที่ **12** ธันวาคม ชาวต่างประเทศเกือบทั้งหมดได้ออกนอกประเทศ ซิสเตอร์เองก็ถูกเร่งเร้าให้ไปเร็วที่สุดที่จะทำได้ ก่อนตัดสินใจ คุณแม่อัครสุลาได้ไปหาผู้ว่าราชการฯ ถามท่านว่าจะให้ความคุ้มครองแก่ซิสเตอร์ได้หรือไม่ ผู้ว่าฯ ก็แบบเดียวกับคนอื่น มีแต่ความวิตกไม่แน่ใจ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับญี่ปุ่นและไม่มีใครแน่ใจได้ว่าญี่ปุ่นจะทำอะไร มีเรื่องเล่าขานการทารุณกรรมของทหารญี่ปุ่น เรื่องราวเหล่านี้เป็นจริงหรือไม่ ไม่มีใครสามารถตอบได้แน่นอน แต่อนาคตของชาวต่างชาติเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนเกินกว่าที่จะเสี่ยง

ในเวลานั้น มีซิสเตอร์เพียงเจ็ดท่านเท่านั้นที่เรฮินาเชลี คือคุณแม่อัครสุลา ซาเวจ ซึ่งเป็นชาวไอริชแต่ถือหนังสือเดินทางอังกฤษ ซิสเตอร์แบร์นาเด็ต ฟาร์เจต์ ชาวฝรั่งเศส ซิสเตอร์สตานีสลาส ชาวสโลวาเกีย ซิสเตอร์ซาลส์ โรเบิร์ตส์ ชาวอเมริกัน และซิสเตอร์ชาวฮอลันดาสามท่านคือ ซิสเตอร์มาร์เซลลิน เดอ นิจส์ ซิสเตอร์เบนิกญา บีมังส์ ซิสเตอร์ซาญ มารี วาน เดอ อาลสท์ เนื่องจากประเทศของซิสเตอร์เหล่านั้น เวลานี้พันพัวอยู่ในสงครามโลก จึงไม่มีซิสเตอร์คนใดในจำนวนนี้จะอยู่อย่างสบายใจได้

แม้ไม่มีใครดูเหมือนแน่ใจว่าจะพบที่פקฟิงที่ปลอดภัยได้ที่ไหน เธอก็ได้รับคำแนะนำให้เดินทางไปทางเหนือเข้าประเทศพม่า ซึ่งยังอยู่ในการปกครองของอังกฤษ ภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง ชิสเตอร์ก็จัดแจงทำสิ่งที่สามารถจะทำได้ให้สำนักของตนปลอดภัย จัดกระเป๋าเล็ก ๆ เพื่อเอาติดตัวขอให้คุณพ่อบุญชูเคลื่อนย้ายศิลมหาสนิทจากวัดน้อยประจำสำนัก ให้คำแนะนำเป็นครั้งสุดท้ายแก่พวกคนงานที่ยังอยู่ ตอนบ่ายโมงชิสเตอร์ทุกคนก็พร้อม ชิสเตอร์เบนิกญาบันทึกในสมุดของเธอว่า “ด้วยห้องที่ว่างเปล่า และหัวใจที่ห่อเหี่ยว เราก้าวขึ้นรถบัสที่จะพาเราไปส่งที่สถานีรถไฟ” บ่ายโมงครึ่งชิสเตอร์ก็อยู่บนรถไฟไปลำปาง จากที่นั่นชิสเตอร์หวังจะได้พบรถขนส่งที่จะพาเธอข้ามชายแดนไปสู่ประเทศพม่า

มีบราเดอร์ชาวสเปนจากโรงเรียนมงฟอร์ตได้ร่วมทางไปกับชิสเตอร์เพื่อช่วยคุ้มครองเธอ ซึ่งเป็นชาวต่างชาติทั้งเจ็ดคน การเดินทางโดยรถไฟไม่มีเหตุร้ายใด ๆ แม้ชิสเตอร์จะมีความหวาดกลัวอยู่ในใจ แต่เป็นการเดินทางที่เชื่องช้า หนทางเพียง 100 กิโลเมตรต้องใช้เวลาราวครึ่งวัน 6 โมงเย็นชิสเตอร์จึงมาถึงลำปาง ซึ่งได้รับการดูแลจากตำรวจ ซึ่งให้ความมั่นใจว่าจะออกเดินทางต่อไปได้ในวันรุ่งขึ้น แม้จะไม่มีรถไฟจากลำปางไปเชียงราย แต่ก็อาจหารถบัสได้ แม้จะหิวและเหนื่อย แต่ชิสเตอร์ก็โล่งใจเมื่อได้ฟังดังนี้ พวกเธอเช่าห้องพักสองห้องในโรงแรมที่อยู่ใกล้สถานีรถไฟเพื่อพักในคืนนั้น เครื่องใช้ไม้สอยในโรงแรมมีแทบไม่พอใช้สำหรับชิสเตอร์ทั้งเจ็ดคนและบราเดอร์สองท่าน แต่ทุกคนก็ยินดีพัก ไม่ว่าเป็นที่ใดและปลอดภัยกันและกัน เมื่อคิดว่าวันรุ่งขึ้น เธอก็จะอยู่สุดทางเข้าสู่พม่าและปลอดภัย

ตลอดคืน ชิสเตอร์นอนไม่ค่อยหลับ พวกเธอลุกขึ้นตั้งแต่ตีสี่ รอรถบัสที่สัญญาว่าจะมารับเธอโดยไม่รู้ว่า คืนนั้นรถทั้งหมดถูกญี่ปุ่นสั่งให้บรรทุกทหารไป 6 โมงเช้าแล้วชิสเตอร์ทั้งหนาวทั้งหิว มีสัมภาระวางอยู่รอบข้าง ยังรอรถอยู่ ไม่แน่ใจว่าจะทำอะไรต่อไป แม้ชาวเมืองนั้นไม่ได้แสดงตัวเป็นศัตรู แต่ก็ไม่กล้ายื่นมือเข้ามาช่วย ด้วยเกรงว่าความเดือดร้อนในฐานะช่วยคนต่างชาติจะตกมาถึงตน

เจ้าของโรงแรมชาวจีนเห็นใจชิสเตอร์ในสภาพเช่นนั้น ในที่สุดได้หารถม้าคันหนึ่งเทียมม้า 2 ตัวให้ชิสเตอร์เดินทางไปด้วยความท้อแท้สิ้นหวัง เธอขนของขึ้นรถม้า แล้วปีนรถขึ้นไปนั่งบนกองหีบห่อเหล่านั้น โดยมีที่เพียงเล็กน้อยเท่าที่จะหาได้ เธอมองดูม้าด้วยความอกล้นขวัญแวง เพราะเธอไม่เคยประสบเหตุการณ์แบบนี้ ในที่สุดชิสเตอร์ซาลส์ โรเบิร์ตส์ ก็ถูกเร่งให้จัดการเพราะเธอมาจากครอบครัวชาวไร่ เธออายุน้อยที่สุดและร่างเล็กที่สุด เธอจึงเบียดตัวลงไปตรงที่ว่างที่จะลงไปได้ คว่าบังเหียน คณะชิสเตอร์จึงได้ออกจากลำปาง ออกรถฝ่าหมอกอันเย็นเยือกในยามเช้าก่อนแดดขึ้น เธอนั่งเบียดกันไปตามเส้นทางซึ่งชิสเตอร์เบนิกญาเรียกว่าเป็นการ “หนีไปสู่อียิปต์”

ไม่นานคณะชิสเตอร์ผู้ลี้ภัยก็รู้ว่า รถม้าคันนี้จะไม่ถึงเชียงรายและชายแดนพม่า ทั้งจะอยู่ในลำปางก็ไม่ได้ เพราะมีทหารญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นอันตรายยิ่งขึ้นทุกขณะ ในที่สุด คุณแม่อร์สุลา ซาเวจ จึงบอกให้ชิสเตอร์ซาลส์ขับรถม้ามุ่งไปยังสำนักคาทอลิกลำปางซึ่งเป็นที่รู้จักกัน

ในยานั้น ที่นั่นเป็นบ้านว่างหลังเล็ก ๆ ซึ่งจะมีบาทหลวงมาประกอบพิธีมิสซาเป็นครั้งคราว ชาวบ้านมีฐานะยากจน แต่ก็ต้อนรับคณะซิสเตอร์ด้วยน้ำใจไมตรี รับประทานอาหารมาให้รับประทาน ตามมีตามเกิด ส่วนบราเดอร์สองท่านที่ตามมาดูแลซิสเตอร์ก็กลับไปในตัวเมือง พยายามหารถมาให้ ซิสเตอร์รออยู่สองสามชั่วโมงด้วยใจกระสับกระส่าย เกรงว่าจะเกิดเหตุร้ายแก่บราเดอร์ผู้ช่วย คุ้มครองเธอ เกือบ 10 โมง บราเดอร์จึงกลับมาพร้อมกับรถบัสคนหนึ่งมาพาเธอไปเชียงราย

เป็นการเดินทางที่ยาวนานและทุลักทุเล ต้องหยุดให้ตำรวจตรวจตลอดทางที่ผ่านมา เปิด กระเป๋าออกตรวจ ซักถามและตรวจเอกสารประจำตัว 6 โมงเย็น ท้องฟ้ามืด ในที่สุดซิสเตอร์ก็มาถึง เชียงราย ซ้ำเกินไปที่จะเดินทางต่อที่อีกไม่กี่ไมล์ก็เข้าเขตพม่า ซิสเตอร์ต้องค้างแรมอย่างลำบาก อีกครั้งหนึ่งด้วยความกังวลกลัวทหารญี่ปุ่น กังวลเรื่องการอนุญาตข้ามเขตแดน และที่กังวลเสมอคือ จะหายานพาหนะเข้าประเทศนั้นได้อย่างไร แต่ตอนเช้าก็ได้พบเจ้าหน้าที่ใจดี อนุญาตให้เธอไปได้ พร้อมกับมีรถบัสคันหนึ่งสัญญาจะมารับเธอตอน 10 โมง แต่บราเดอร์ทั้งสองไม่ได้รับอนุญาตให้ ไปด้วย ซิสเตอร์ได้รับคำยืนยันว่าตำรวจจะร่วมทางไปด้วยเพื่อรักษาความปลอดภัยให้ ความหวังดู โท้งจะเป็นจริงแล้ว

รถบัสมาตามสัญญา หน้าต่างรถมีผ้าบังป้องกันคนข้างนอกไม่ให้เห็นซิสเตอร์ พอกำลังจะ ออกรถ ผู้ว่าราชการก็ปรากฏตัวพร้อมกับข่าวที่น่าตกใจโทรเลขเพิ่งมาถึงผู้ว่า ๆ แจ้งว่าชายแดนปิด! ความหวังสุดท้ายที่จะได้เข้าประเทศพม่าหมดไป ขณะที่ซิสเตอร์นั่งเบียดกันอยู่มองดูรถที่ไว้ ประโยชน์ ก็มีคำสั่งอีกฉบับหนึ่งแจ้งว่า เธอต้องออกไปจากตัวเมืองทันที นี่เป็นคำสั่งที่ไม่น่าทำได้ ซิสเตอร์เบนิญาได้บันทึกไว้ว่า “อ้าว! จะไปไหน จะไปยังไง”

ไม่กี่นาที ปัญหาที่ไม่น่าเป็นไปได้ก็คลี่คลาย ชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งเป็นศิษย์เก่าของ โรงเรียนบราเดอร์ที่กรุงเทพฯ ๆ ให้ความมั่นใจแก่ซิสเตอร์ว่า มีทางพาซิสเตอร์ไปได้ เมื่อเห็นซิสเตอร์ สงสัย ชายหนุ่มคนนั้นจึงอธิบายว่า เขาเป็นน้องชายผู้ว่า ๆ จึงมีทางช่วยได้บ้าง และพี่สาวของเขาก็ เป็นครูอยู่ที่มาแตร์เดอี ทำให้ซิสเตอร์รู้สึกขอบพระคุณเขาทันที

รถโดยสารหลายคันจอดอยู่ตามถนน แต่คนขับแต่ละคนบอกว่า เขาถูกสั่งให้ขนทหารญี่ปุ่น ศิษย์เก่าผู้รักโรงเรียนไม่พอใจคำตอบ ต่อไปนี้คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามที่ซิสเตอร์เบนิญาเขียนเล่า ไว้:

เขาเดินเข้าไปหาคนขับรถ สั่งว่า “กลับรถ! พาซิสเตอร์ไปลำปาง!”

“ไม่ครับ ผมต้องขับให้ทหาร!”

เขาเดินไปหาคนขับรถคันที่ 2 ก็ได้รับคำตอบแบบเดียวกัน

“ไม่ให้รับทหาร! รับซิสเตอร์เหล่านี้ไป!”

“ผมไม่มีน้ำมันรถ”

“ไปซื้อสิ!”

“ผมไม่มีเงิน”

ชายหนุ่มโกรธจัด ตรงเข้าเตะคนขับรถ “นับ 1 ถึง 3 ถ้าไม่ไป ก็ไป
ติดตะรางเถอะ!”

คนขับรถไม่ต้องการติดตะราง จึงเตรียมออกรถ...

รถคันนั้นไม่ใหญ่นัก คนขึ้นไปก็เต็มคัน มีตำรวจคนหนึ่ง ทหารเก้าคน ซิสเตอร์เจ็ดคน บรา
เดอร์สองคน และคนไทยอีกหลายคน หลังจากเดินทางไปสบาย ๆ สักชั่วโมง รถก็เลี้ยวออกนอก
เส้นทางและหยุดที่ทางเข้าแห่งหนึ่ง “ทุกคนลงมาให้หมด” แล้วก็มีคนขนข้าวสาร 30 กระสอบ
บรรทุกรถ จะมีที่พอหรือ? ผู้โดยสารอยากรู้ แต่ไม่ซ้าก็พบบคำตอบ กระสอบข้าวสารเอาที่ไปหมด
ผู้โดยสารจะต้องเบียดกันเท่าที่จะทำได้ ขดตัวอยู่ข้างกระสอบหรือนั่งบนกระสอบ คอยระวังไม่ให้
ศิระกระแทกหลังการรถ... รถควรจะวิ่งได้เรียบ หากแต่มันไม่ค่อยจะเป็นเช่นนั้นบนถนนของ
เมืองไทย

ตามปกติการเดินทางกลับลำปางจะทำได้ใน 1 วัน แต่เนื่องจากถูกบังคับให้หยุดตรวจ และ
รถเล่นช้า จนกระทั่งบ่ายเพิ่งไปได้เพียง 1 ใน 3 ของเส้นทาง บ่ายจัดต้องหยุดหาซื้ออาหาร
รับประทาน แต่ทั้งที่หิวก็รับประทานไม่ลง ซิสเตอร์เบนิกญาเขียนไว้ว่า “ร้านอาหารจีนแม้จะเรียก
อย่างนั้น แต่เมื่อมองดูแล้วโรงว้ายน่าดูกว่า” ในที่สุดซิสเตอร์ก็ซื้อขนมปังได้แถวหนึ่งและไก่อ่าง
ตัวหนึ่งในราคาที่แพงมาก ทั้งที่เหน็ดเหนื่อย อ่อนแรง ซิสเตอร์ก็ได้ได้รับความใจดีจากคนขับซึ่งดู
เหมือนไม่รีบร้อนที่จะออกรถ... “เขากินไป คุยกูไป หัวเราะไป ราวกับว่าเขาเป็นผู้ดูแลฟ้าและดิน” ซิ
สเตอร์เบนิกญาเขียนไว้

ตอนที่ขี้เกียจ รถมักหยุดอีก ซิสเตอร์รู้สึกยินดีเพราะเธอจะได้เหยียดแข้งเหยียดขา ได้หายใจ
อากาศสดชื่นยามดึกได้สบายซึ่งต่างจากอากาศอุดอยู่ในรถ และสูดละอองฝุ่นจากกระสอบข้าวซึ่งอยู่
รอบตัว ในที่สุด ตอนตี 3 รถก็มาถึงลำปาง คนขับหยุดรถที่ตู้โทรศัพท์เพื่อถามว่า เขาจะอย่างไร
กับ “คนต่างชาติทั้งเจ็ด” ตามที่เขาเรียกซิสเตอร์ แต่เจ้านายของคนขับรถก็ไม่รู้ว่าทำอะไร ซิ
สเตอร์จึงบอกเขาให้ไปส่งที่สำนักคาทอลิก คนขับรถก็ตกลงด้วยความยินดี

แม้จะถูกปลุกยามดึก คริสตชนที่อยู่รอบ ๆ สำนักคาทอลิกย่านนั้นก็ยินดีช่วยเหลือ จัดแจง
เปิดบ้านให้ซิสเตอร์ บ้านนี้มีพื้นที่แคบ ๆ เครื่องเรือนก็มีเพียงเตียงกับม้ายาว 2 ตัว ที่เหลือนอกนั้น
ต้องอาศัยนอนบนพื้น วันรุ่งขึ้น เมื่อซิสเตอร์ไปรายงานตัวที่สถานีตำรวจ ก็พบเจ้าหน้าที่คนไทย
กุ๊กกึ่งช่วยเหลือ เมื่อซิสเตอร์ขอลากลับไปเชียงใหม่ก็ได้คำตอบทันทีว่า “ได้ครับ ไม่ขัดข้อง” เจ้า
หน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ยังบอกว่า “กลับไปบ้านของท่านด้วยความสุขเถิด ไม่ควรจะต้องจากมาเลย”

บ่ายโมงครึ่ง ซิสเตอร์ทั้งหมดอยู่บนรถไฟไปเชียงใหม่ 6 โมงเย็นก็ถึง วันนั้นเป็นวันที่ 15
ธันวาคม ซิสเตอร์จากไปไม่ถึง 3 วัน แต่ประสบการณ์นี้จะคงอยู่ในใจชั่วชีวิต

การกลับมาของซิสเตอร์ได้รับการต้อนรับทั้งด้วยความยินดีและสับสน คนแรกที่พบที่
สถานีรถไฟคือคุณครูชุมแสง ครูเก่าแก่ของโรงเรียนซึ่งมาที่สถานีรถไฟรอรถทุกขบวนด้วย

ความหวังว่าซิสเตอร์จะกลับมา นอกนั้นไม่มีใครอื่นคิดว่าซิสเตอร์จะกลับมา ซิสเตอร์เบนิกญาเล่าว่า “ห้องฟ้าเกือบมืดแล้ว ขณะที่เรานั่งรถเข้าประตูโรงเรียน ผู้คนในโรงเรียนร้องลั่น กระโดดโลดเต้น ทำให้เราพลอยตื่นตื่นไปด้วย แล้วคุณพ่อหลายท่านก็มา ท่านแทบไม่เชื่อเมื่อมีคนไปแจ้งข่าวแก่ท่าน” สำหรับซิสเตอร์เอง การได้กลับมาคราวนี้แทบไม่น่าเชื่อ เธอได้อำลาทุกอย่างแล้ว อาจจะจากไปชั่วชีวิต แต่ชั่วไม่กี่วันเธอก็ได้กลับมาที่คอนเวนตน์นี้อีก

แต่พอเปิดประตูก็มีความประหลาดใจอีกอย่างหนึ่งรออยู่ บ้านทั้งหลังว่างเปล่า ไม่มีข้าวของอะไรเลย เครื่องเรือนก็ไม่มี ตู้ก็ว่าง คุณพ่อนุญชูอธิบายอย่างออกตัวว่า ซิสเตอร์ขอร้องท่านให้ดูแลบ้านให้ปลอดภัย ท่านรู้สึกว่าจะทุกอย่างถ้าอยู่ในมือท่านจะปลอดภัยกว่าอยู่ในมือของญี่ปุ่น แม้เสบียงอาหารที่มีอยู่เล็กน้อยก็ถูกเอาไปใช้ เบ็ดเตล็ดก็ถูกฆ่ากินหมด “เราไม่มีอะไรเลย แม้ข้าวสักเม็ดก็ไม่มีให้เราได้กินอย่างเร่งด่วน ไม่มีอะไรเลยนอกจากตู้ว่าง ๆ” ซิสเตอร์เบนิกญาได้บันทึกไว้อย่างเคื่อง ๆ

ไม่นาน ซิสเตอร์เบนิกญาขึงเคื่องจัด คืบก่อนที่ซิสเตอร์ทั้งหลายจะต้องจากบ้านไป ซิสเตอร์เบนิกญาได้เอาเสบียงอาหารเช่น นมกระป๋อง แยม เนย ฯลฯ ใส่ถังใบใหญ่ไปฝังไว้ในเล้าไก่ เธอให้เหตุผลว่า “ไม่รู้ว่าเธอจะได้กลับมาเมื่อไร เมื่อกลับมาได้ก็จะมีเสบียงอาหารเหล่านี้ประทังชีวิต เธอจึงตัดสินใจให้เสบียงเหล่านั้นพ้นมือญี่ปุ่น มันเป็นงานหนักสำหรับเธอที่ต้องขุดหลุมเล็ก ๆ หลุมหนึ่ง กลิ้งถังเสบียงใส่ในหลุม แล้วเอาดินกลบเอาของที่ไม่ใช้สมทบไม่ให้ใครรู้เห็น

เธอก็ว่า “ยิ่งลับเท่าไร ก็ยิ่งปลอดภัย” แต่ก่อนเธอจะจากไป เธอแจ้งให้คุณพ่อนุญชูทราบด้วยความไวใจ และขออย่าให้เคลื่อนย้ายสิ่งใด จนกว่าจะ “แน่ใจจริง ๆ” ว่าซิสเตอร์จะไม่กลับมา แต่คุณพ่อนุญชูกลัวข่าวลือที่ว่า ญี่ปุ่นตั้งใจจะมายึดเรยีนาเซลิ ท่านจึงขนย้ายทุกอย่างไปหมด ทิ้งให้ซิสเตอร์เบนิกญาหมดหวังที่จะใช้เสบียงเหล่านั้น สัปดาห์ต่อมาจึงเป็นช่วงเวลาที่ต้องขนของกลับมาแต่งบ้านใหม่ เครื่องเรือนและอาหารบางอย่างก็ถูกยกให้คนยากจนไป การไปนำกลับมาจึงเป็นเรื่องยาก

ซิสเตอร์อยู่อย่างสงบ ๆ ได้ประมาณ 2 วัน ก็เริ่มมีทหารญี่ปุ่นมา มีทหารกลุ่มหนึ่งถือปืนจ้องมาที่ซิสเตอร์ เข้ามาสำรวจบ้าน วัดระยะ คำนวณ และประเมินตัวอาคาร กะการเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน ทั้งที่คุณแม่อร์สุลาได้บอกญี่ปุ่นว่า โรงเรียนนี้ได้มอบให้รัฐบาลไทยใช้ ข้อกำหนดต่อไปของญี่ปุ่นคือ ต้องการรู้สัญชาติของซิสเตอร์ทั้งหลายว่าสังกัดประเทศใดบ้าง ซิสเตอร์ซาลส์ โรเบิร์ตส์เป็นชาวอเมริกันคนเดียว เป็นคนแรกที่ตกเป็นเป้า ในฐานะพลเมืองฝ่ายศัตรู เธอต้องถูกแยกตัวไปจากชาวคณะอัสสัมซึ่งถูกห้ามไม่ให้ติดต่อกับเธอ ห้องพยาบาลสำหรับให้คนป่วยพักซึ่งอยู่ในตึกใหม่กลายเป็นที่คุมขังเธอ แต่ไม่นานซิสเตอร์ซาลส์ก็มีเพื่อนนักโทษ คือซิสเตอร์ชาวฮอลันดาสามท่านมารับชะตากรรมแบบเดียวกัน กรณีของคุณแม่อร์สุลาเท่านั้นที่ยังต้องพิจารณา คุณแม่อร์สุลาถือสัญชาติไอริช จึงไม่ใช่ฝ่ายศัตรู เพราะสาธารณรัฐไอร์แลนด์ประกาศตัวเป็นกลาง ซิ

สเตอร์เบนิกญาบันทึกอย่างหัวเสียวว่า “แต่ที่เชียงใหม่ไม่รู้ว่าเป็นประเทศไอร์แลนด์นั่นมีอยู่” ทั้งที่คุณแม่
อูร์สุลาคัดค้าน แต่ท่านก็ยังถูกจับขังในฐานะถือสัญชาติอังกฤษ

เวลานั้นคณะอูร์สุลินจึงถูกแบ่งเป็น “นักโทษ” (ซิสเตอร์ห้าท่าน) และ “อิสระ” (สองท่าน
คือซิสเตอร์แบร์นาเด็ต ฟาร์เจต์ และซิสเตอร์สตาเนียสลาส โบชนาก) ในกรณีนี้จึงดูเหมาะสมที่จะเอา
“นักโทษ” ไว้ที่ตึกเก่า และให้เอาพวก “อิสระ” อยู่ที่ตึกใหม่ ที่คุมขังถูกเฝ้าอย่างเข้มงวด มีทหาร
ญี่ปุ่นเฝ้ายามทั้งกลางวันกลางคืน ซิสเตอร์คนหนึ่งตั้งข้อสังเกตว่า ทหารยามมีจำนวนมากกว่า
นักโทษเสียอีก

แม้สถานการณ์จะเป็นเช่นนี้ โรงเรียนก็เปิดทำการสอนโดยมีซิสเตอร์แบร์นาเด็ตทำหน้าที่
“ท้ายเรือ” และซิสเตอร์สตาเนียสลาสเป็น “นายเรือ” เป็นครั้งแรก ฝ่ายนักโทษทั้งห้า ซิสเตอร์เบ
นิกญาเป็นคนที่ทนไม่ไหวมากที่สุดเพราะเธอต้องถูกแยกไปไม่เพียงแต่จากห้องครัวเท่านั้น ยังถูก
แยกไปจากห้องซักและจากสวนด้วย เธอมีอาการหงุดหงิดที่ถูกบังคับให้ฟังเสียงไก่กระต๊ากโดยไม่
สามารถออกไปเก็บไข่ ใกล้ถึงคริสต์มาส ซิสเตอร์เบนิกญาตั้งใจว่า เทศกาลนี้ไม่น่าจะผ่านไปโดย
ไม่มีอะไรพิเศษ แต่จะทำอะไรได้เล่า? นิสัยเป็นคนชอบทำครัวก็ถูกขัดขวาง ทุกสิ่งที่เธอต้องการอยู่
ในครัว และครัวก็เป็นเขตต้องห้าม แต่ซิสเตอร์เบนิกญาไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ เธอเขียนรายงานสิ่งที่เธอ
ต้องการทำคุกก็สำหรับคริสต์มาสและอ้อนวอนยามคนหนึ่งให้เอารายการนี้ไปที่ครัวและเอาสิ่งที่
เธอต้องการกลับมา ทุกคนประหลาดใจที่ยามคนนั้นยอมทำให้ ได้นำเอาเครื่องปรุงต่าง ๆ ที่ซิสเตอร์
ต้องการ แล้วเอาคุกก็ที่ปรุงมาแล้วกลับไปให้ที่ครัวอบให้สุก

นี่เป็นเครื่องหมายแสดงเทศกาลคริสต์มาสอย่างหนึ่งที่ “นักโทษ” ได้รับอนุญาตให้ทำ แต่
การขอประกอบพิธีมิสซาที่ซิสเตอร์จะเข้าร่วมพิธีด้วยกัน ไม่ได้รับอนุญาต ของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ
เช่นสบู่ ยาสิฟีน บัตรอวยพร ซิสเตอร์ “อิสระ” ส่งไปให้ซิสเตอร์ “นักโทษ” ได้ นอกจากนั้นก็ทำ
อะไรไม่ได้ หลายวันต่อมา มีข่าวลือว่าฝ่ายศัตรูของญี่ปุ่นจะถูกส่งไปเข้าค่ายกักกันในกรุงเทพฯ แต่
ยังไม่มีคำสั่งเป็นทางการ กระทั่งถึงวันคริสต์มาส ซิสเตอร์จึงถูกสั่งให้ออกจากเชียงใหม่เวลา 8 โมง
เช้าวันรุ่งขึ้น ป้ายวันคริสต์มาสจึงเป็นเวลาเก็บของ เป็นเวลาเดียวเท่านั้นที่ซิสเตอร์ทั้งสองกลุ่มได้รับ
อนุญาตให้พูดคุยกันได้ พอ 5 โมงเย็น ตำรวจนายหนึ่งก็มาบอกข่าวว่าญี่ปุ่นเปลี่ยนคำสั่ง รถบรรทุกคัน
หนึ่งจะมารับซิสเตอร์ไปใน 10 นาที... ช่วงเวลานั้นคุณแม่อูร์สุลาสามารถโปรดศีลมหาสนิทแก่ซิ
สเตอร์ก่อนที่ทหารญี่ปุ่นท่าทางรีบร้อนคนหนึ่งและตำรวจไทยคนหนึ่งมาเตือนให้ซิสเตอร์ไป ช่วง
เวลาที่นำกลั้วนี้ ซิสเตอร์เบนิกญาเขียนบรรยายไว้อย่างเห็นภาพว่า:

*รถบัสแล่นกระหึ่มมา ทันใดทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งมาอยู่ตรงหน้าเรา มีปืนและคิดหอกปลาย
ปืนด้วย ราวกับว่าจะมาคุมพวกโจร เขาตรวจทุกอย่างจนทั่วแล้วก็ตะโกนลั่น ไม่มีใครเข้าใจ
แต่เราเข้าใจว่าเราต้องออกไป ไม่มีใครกล่าวลากันเพราะทุกอย่างเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่มี*

เวลาจะบอกกล่าวกัน เราออกไป ทหารญี่ปุ่นถือดาบปลายปืนขวางเราไว้จากคุณแม่ออร์สุลา เป็นภาพที่น่ากลัวมาก

ซิสเตอร์ไม่ใช่คนกลุ่มเดียวเท่านั้นที่ถูกคุมตัวมา ตามทาง รถหยุดหลายครั้งเพื่อเอาตัวชาว อังกฤษขึ้นมาทั้งที่ยังแต่งตัวไม่เสร็จ คนเหล่านี้ถูกบังคับให้ออกจากบ้านโดยไม่คาดคิด

ที่สถานีรถไฟ ทุกคนถูกสั่งให้ลงจากรถบรรทุก โดยให้ทิ้งสัมภาระไว้ไม่มีรถไฟเข้ากรุงเทพ ๑ จนกว่าจะถึงรุ่งเช้า ซิสเตอร์ก็ร้อนใจไม่รู้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นแก่ตนในช่วงคืนนั้น ความหวาดกลัว ที่ร้ายแรงที่สุดคือกลัวต้องอยู่ในคุก แต่ก็เลิกคิดได้เมื่อเธอถูกนำไปยังบ้านเล็ก ๆ หลังหนึ่งใกล้สถานีรถไฟ ห้องเดียวมี 2 เตียงและมอบเครื่องอาบน้ำให้ซิสเตอร์ อีกห้องหนึ่งโล่งไม่มีอะไร เป็นห้องให้ ชาวอังกฤษอยู่

คนใช้คนหนึ่งของชาวอังกฤษที่แอบตามมา รู้ว่าเจ้านายถูกขังอยู่ที่ไหนจึงสามารถนำอาหาร ร้อน ๆ จากซิสเตอร์สองท่านที่เรยีนาเซลิมาให้พวกนักโทษได้ ตำรวจไทยผู้นำอาหารมาให้รู้สึกไม่ สบายใจและหดหู่ใจที่ได้เห็นทหารญี่ปุ่นแสดงกิริยาหยาบคายต่อนักโทษ “ผมหวังว่าท่านเข้าใจนะ ครับ” เขากล่าว “วิธีที่เขาทำต่อท่านนั้น ไม่ใช่วิธีที่เราจะทำ แต่พวกญี่ปุ่นบังคับเรา” คำขอภัยของเขา แม้ไม่อาจช่วยเปลี่ยนแปลงอะไรได้ นักโทษก็รู้สึกจับใจ ช่วยปลดปล่อยจิตใจที่ได้รู้ว่า ไม่ใช่ทุกคนที่คิดร้ายต่อนักโทษเหล่านี้

เช้ารุ่งขึ้น 1000 น. ตรงตามเวลา นักโทษถูกขานชื่อเรียกขึ้นรถชั้นสามไปกรุงเทพ ๑ มี ตำรวจไทยสี่คน “คุม” ไปด้วย ตำรวจเหล่านั้นนอนหลับมากกว่าซิสเตอร์ การควบคุมจึงไม่แน่น หนา 22 ชั่วโมงรถจึงมาถึงสถานีกรุงเทพ ๑ ที่นั่น ทุกคนต้องรอสั่งอย่างไม่มีกำหนดเวลาต่อไปอีก ดู เหมือนไม่มีใครรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นแก่ตน ต่อจากนั้นชาวอังกฤษถูกน้ำขึ้นรถไปยังค่ายกักกัน นักโทษซึ่งเป็นอาคารหลังหนึ่งของมหาวิทยาลัย ส่วนซิสเตอร์ยังนั่งรออยู่ ในที่สุดก็ทราบว่าจะต้อง ไปสถานีตำรวจ อีกหลายชั่วโมง เธอนั่งบนม้ายาวรอเวลาที่จะรู้ชะตากรรมของตน กระทั่งในที่สุด หลังจากเจ้าหน้าที่ถกเถียงกันอยู่นาน ซิสเตอร์จึงทราบว่าเธอจะถูกกักตัวอยู่ที่สำนักของเธอ เมื่อมี การทำตามขั้นตอนทางการอีกหลายอย่างแล้ว ซิสเตอร์ก็ถูกนำขึ้นรถ มีทหารหลายคนคุมเธอไปส่ง ที่มาแตร์เดอี

โชคดีที่เหตุการณ์เป็นเช่นนี้ เพราะคุณแม่ออร์สุลาได้จัดการตามชั้นเชิงการเจรจาต่อรอง ของท่าน พอท่านทราบว่าพลเมืองของประเทศคู่สงครามต้องถูกสอบชื่อเสียงและถูกคุมตัว ท่านก็ รีบไปหาเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ขอร้องให้ซิสเตอร์นักโทษได้รับอนุญาตให้อยู่ที่มาแตร์เดอีซึ่งท่านจะขอ รับผิดชอบเต็มที่สำหรับซิสเตอร์เหล่านี้ ซิสเตอร์จะถือตามกฎที่ให้ปฏิบัติทุกอย่าง เช่น ไม่ยุ่ง เกี่ยวกับการเมือง ไม่ใช่โทรศัพท์ ไม่เขียนจดหมาย ไม่ออกนอกสถานที่ควบคุม ตัวคุณแม่ออร์สุลาเองจะเป็นผู้ดูแลซิสเตอร์เหล่านี้อย่างแน่นอน ในเวลาต่อมาซิสเตอร์เบทริส แชนสันได้เขียน บรรยายทำที่ที่คุณแม่กล่าวขอยกและทำให้เจ้าหน้าที่พอใจ ท่านจึงได้รับอนุญาตตามคำขอ ดังนั้น

ตลอดเวลาที่ยังมีสงคราม ชาวคณะอัครทูตจึงไม่ถูกนำไปอยู่ที่ค่ายกักกัน ส่วนนักบวชคณะอื่นถูก
บังคับให้ออกจากสำนักของตน และถูกควบคุมอยู่ตลอดเวลา 3 ปี

วันที่ 1 มกราคม 1942 ที่มาแตร์เดอีมิชิสเตอร์ 15 ท่านได้ร่วมพิธีขึ้นปีใหม่ กล่าวคำอวยพร
แก่กัน ที่เรยีนาเชลีมิชิสเตอร์เพียงสองท่านคือมิชิสเตอร์แบร์นาเด็ตและมิชิสเตอร์สตันนิสลาส แต่ในไม่
ช้ามิชิสเตอร์เทเรซา ชิโตะและมิชิสเตอร์ออกัสติน แจกซิน กำลังจะไปอยู่เชียงใหม่ เพื่อช่วยเรยีนาเชลีที่
มีจำนวนมิชิสเตอร์ลดลง ด้วยพระญาณสอดส่องของพระเจ้า ทั้งสองสำนักได้รับความคุ้มครอง
ให้ปลอดภัย ทั้งที่มีการคุกคามจากญี่ปุ่นหลายครั้ง แต่ญี่ปุ่นก็ยึดเอามาแตร์เดอีไม่สำเร็จ บางวันมีการ
โต้ตอบกันถึง 2-3 ครั้ง แต่ก็จบลงโดยฝ่ายมาแตร์เดอีได้ประโยชน์ การที่มิชิสเตอร์หลายท่านต้อง
อพยพหนีภัยจากเชียงใหม่อย่างลำบากและน่าตกใจ ซึ่งอาจจะจบลงด้วยโศกนาฏกรรม ก็กลับลงเอย
ด้วยความปลอดภัย มิชิสเตอร์เหล่านี้ได้อยู่รวมกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็ไม่อาจนับว่าถูกคุมขังแต่
อย่างไรก็ดี ด้วยวิธีใดก็ตามที่มิชิสเตอร์สามารถทำได้ ทั้งที่อาจจะมีข้อจำกัด คณะอัครทูตก็ยังตั้งใจให้
โรงเรียนทั้งสองแห่งดำเนินงานต่อไป

ต่อมาในปีนั้น เมื่ออเมริกาและรัฐบาลไทยเตรียมการส่งตัวชาวอเมริกันกลับประเทศ มิ
ชิสเตอร์ชาวอเมริกันทั้งสามไม่ยอมกลับ ตามที่ปรากฏในเอกสารของกองการต่างประเทศมีว่า “ชาว
อเมริกันทั้งหมดในกรุงเทพฯ ๑ เว้นแต่นักบวชสตรี 3-4 ท่าน (ซึ่งเลือกที่จะอยู่ในประเทศไทยต่อไป)
ล้วนถูกส่งตัวกลับอเมริกา” การตัดสินใจของมิชิสเตอร์ชาวอเมริกันเป็นการตัดสินใจของตนเอง
ทั้งหมด คนเหล่านั้นเข้ามาประเทศไทยเพื่อทำงานที่ตนศรัทธาเชื่อมั่น งานนั้นยังคงอยู่ และทราบ
เท่าที่งานนั้นยังคงอยู่ บุคคลเหล่านี้ก็จะอยู่เพื่อดำเนินงานสืบสานต่อไป